

Η δικαστική συνεργασία Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ηνωμένου Βασιλείου σε ποινικές υποθέσεις μετά το Brexit*

Ανδρέας Γεωργόπουλος

Δικηγόρος, ΠΜΣ Ποινικών Επιστημών ΕΚΠΑ

LL.M. Πανεπιστημίου Μονάχου, Υπ. Δ.Ν.

I. Εισαγωγή - Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Brexit)

Στις 23 Ιουνίου 2016 το ΗΒ¹ της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας διεξήγαγε δημοψήφισμα σχετικά με την αποχώρηση ή μη από την ΕΕ². Το 51.9 % των ψηφισάντων τάχθηκε υπέρ της αποχώρησης³.

Αν και το αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος δεν ήταν νομικά δεσμευτικό, το ΗΒ αποφάσισε να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την υλοποίησή του. Ενεργοποιήθηκε έτσι για πρώτη φορά η διαλαμβανόμενη στο άρθρο 50 της ΣΕΕ⁴ νεοπαγής⁵ ρήτρα αποχώρησης Κράτους Μέλους από την ΕΕ⁶.

Στις 31 Ιανουαρίου 2020, μετά από εκτεταμένες διαπραγματεύσεις, τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Αποχώρησης του ΗΒ από την ΕΕ και από την 1η Φεβρουαρίου 2020 το ΗΒ κατέστη κι επίσημα τρίτη χώρα έναντι της ΕΕ και των Κρατών Μελών της⁷.

* Θερμές ευχαριστίες στο συνάδελφο Δημήτριο Τσιλίκη, Μ.Δ.Ε., υπ. Δ.Ν., για το ερέθισμα και τη μεγάλη συμβολή του στην ανεύρεση κι αποστολή πολύτιμου αγγλικού και γερμανικού βιβλιογραφικού υλικού.

1. Ηνωμένο Βασίλειο.

2. Ευρωπαϊκή Ένωση.

3. Να σημειωθεί ότι ιστορικά αυτό δεν ήταν το μόνο δημοψήφισμα που αφορούσε τη σχέση του ΗΒ με την Ευρώπη. Την 05.06.1975 είχε διενεργηθεί και πάλι δημοψήφισμα στο ΗΒ που αφορούσε την έγκριση της συμμετοχής (από την 1η Ιανουαρίου 1973) του ΗΒ στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Τότε η συμμετοχή είχε εγκριθεί.

4. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5. Εισήχθη με τη Συνθήκη της Λισαβόνας.

6. Βλ. αναλυτικά για τη διαδικασία αποχώρησης του ΗΒ και την ερμηνεία από πλευράς Ενωσιακού Συνταγματικού Δικαίου του άρθρου 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση X. Τσιλιώτης, Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (BREXIT), 2020.

7. Για την παραδοσιακά «δύσκολη» σχέση μεταξύ ΕΕ και ΗΒ βλ. μεταξύ άλλων Valsamis Mitsilegas, The uneasy relationship

Η έξοδος του ΗΒ από το οικοδόμημα της ΕΕ κι η ένταξή του σε καθεστώς τρίτης χώρας οδήγησε αναπόδραστα στην ανάγκη εκ νέου ρύθμισης της δικαστικής συνεργασίας του ΗΒ με τα Κράτη Μέλη της ΕΕ σε ποινικές υποθέσεις⁸.

II. Ο επιλεγείς τρόπος ρύθμισης της δικαστικής συνεργασίας

Μία από τις δυνατότητες που είχε στη διάθεσή του το ΗΒ ως “τρίτη χώρα”, για να ρυθμίσει τις μελλοντικές του σχέσεις δικαστικής συνεργασίας, ήταν η σύναψη διεθνών συμβάσεων με κάθε ένα Κράτος Μέλος της ΕΕ ξεχωριστά. Είναι προφανές ότι ένα τέτοιο εγχείρημα προϋπέθετε τη διεξαγωγή μακροχρόνιων διαπραγματεύσεων, γεγονός που θα προξενούσε πλήρη νομική αβεβαιότητα κατά τη διάρκειά τους. Κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε να επιλεγεί.

Μία έτερη εναλλακτική λύση θα μπορούσε να είναι η απλή εφαρμογή των ήδη τότε υπάρχουσών διεθνών συμβάσεων που είχαν υπογράψει το ΗΒ και το εκάστοτε Κράτος Μέλος της ΕΕ. Και στην περίπτωση αυτή θα δημιουργούνταν νομική ανασφάλεια και κίνδυνος αποκλινοσών κάθε φορά ρυθμίσεων, καθώς δεν ήταν όλα τα Κράτη Μέλη της ΕΕ συμβαλλόμενα μέρη στις ίδιες διεθνείς συμβάσεις με το ΗΒ⁹.

Η ΕΕ, αντί των παραπάνω, επέλεξε να κάνει χρήση της εξουσίας της¹⁰ να συνάπτει η ίδια συμφωνίες με τρίτες χώρες, οι οποίες αναπτύσσουν δεσμευτικό αποτέλεσμα όχι μόνον για την ΕΕ και τους θεσμούς της αλλά και για όλα τα Κράτη Μέλη, την τρίτη χώρα και όλους τους θεσμούς και τα όργανά τους^{11, 12}.

Έτσι λοιπόν στις 24 Δεκεμβρίου 2020, η ΕΕ και το ΗΒ κατέληξαν στη Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας για να ρυθμίσουν μεταξύ άλλων τις μελλοντικές σχέσεις τους στον τομέα της δικαστικής συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις.

between the UK and European criminal law: from opt-outs to Brexit?, Crim. L.R. 2016, 8, σ. 519-538.

8. βλ. αναλυτικότερα για το θέμα αυτό V. Mitsilegas, EUROPEAN CRIMINAL LAW AFTER BREXIT, Criminal Law Forum (2017) 28 σ. 219-250 και πρβλ. K. Ambos, Brexit und Europäisches Strafrecht, JZ 2017 σ. 708-710.

9. Πρβλ. K. Ambos, JZ 2017 σ. 710-712.

10. Αρθρ 216-218 ΣΕΕ.

11. S. Schomburg, General Provisions under the EU-UK Trade and Cooperation Agreement, New Journal of European Criminal Law 2021, Vol. 12 (2), σ. 204.

12. βλ. σχετικά την ενδιαφέρουσα ανάλυση για την υιοθέτηση του ελβετικού μοντέλου ως εναλλακτικής δυνατότητας για τη ρύθμιση της μελλοντικής σχέσης ΗΒ και ΕΕ F. Meyer, The “swiss model” as an option for the future UK-EU relationship, Criminal Law Forum (2017) 28, σ. 275–299.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2020 η Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας ΕΕ - ΗΒ δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης κι ετέθη προσωρινά σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2021¹³.

Στις 27 Απριλίου 2021 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε τη Συμφωνία και δύο μέρες μετά, την 29η Απριλίου 2021, το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση για τη σύναψη της συμφωνίας εμπορίου και συνεργασίας ΕΕ-ΗΒ και της συμφωνίας για την ασφάλεια των πληροφοριών. Αυτό ήταν και το τελευταίο στάδιο από πλευράς ΕΕ για την επικύρωση της συμφωνίας για τη μετά Brexit εποχή.

Οι δύο συμφωνίες τέθηκαν σε ισχύ την 1η Μαΐου 2021¹⁴.

III. Η Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου

1. Το Περιεχόμενο της Συμφωνίας

Η δικαστική συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΗΒ σε ποινικές υποθέσεις ρυθμίζεται στο Τρίτο Μέρος (Άρθρα 522-701) της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας, το οποίο τιτλοφορείται «Συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις».

Το Τρίτο Μέρος αποτελείται από δεκατρείς υποενότητες (Τίτλους).

Στόχος του είναι η πρόβλεψη της συνεργασίας στον τομέα επιβολής του νόμου και της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ, αφενός, των Κρατών Μελών και των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ και, αφετέρου, του Ηνωμένου Βασιλείου.

Ο Τίτλος I (άρθρ. 522-526) περιλαμβάνει τις γενικές διατάξεις. Εξέχουσας σπουδαιότητας είναι το άρθρο 524 στο οποίο ρητώς προβλέπεται ότι οι βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται η συνεργασία του Ηνωμένου Βασιλείου με την ΕΕ και τα Κράτη Μέλη της είναι ο σεβασμός των Μερών και των κρατών μελών για τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των ατόμων, μεταξύ άλλων όπως ορίζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Ο Τίτλος II (άρθρ. 527-541) περιλαμβάνει διατάξεις για την ανάπτυξη της αμοιβαίας συνεργασίας σχετικά με την αυτοματοποιημένη διαβίβαση προφίλ DNA, δεδομένων σχετικά με δα-

13. ΕΕ L 444/14 της 31.12.2020.

14. ΕΕ 149/689 της 30.04.2021.

κτυλικά αποτυπώματα και ορισμένων δεδομένων σχετικά με εσωτερικές άδειες κυκλοφορίας οχημάτων για την πρόληψη και διερεύνηση αξιόποινων πράξεων.

Ο Τίτλος III (αρθρ. 542-562) ρυθμίζει τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ του ΗΒ και της ΕΕ σε σχέση με τα δεδομένα που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNR).

Ο Τίτλος IV (αρθρ. 563) πραγματεύεται τη συνεργασία στον τομέα των επιχειρησιακών πληροφοριών με σκοπό α) την πρόληψη, τη διερεύνηση, την ανίχνευση ή τη δίωξη ποινικών αδικημάτων· β) την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων· γ) την προστασία από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας και την αποτροπή τους και δ) την πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Ο Τίτλος V (αρθρ. 564-579) κι ο Τίτλος VI (αρθρ. 580-595) ρυθμίζουν κατά τρόπο αναλυτικό τη συνεργασία του ΗΒ με την Ευρώπη και τη Eurojust αντίστοιχα.

Ο Τίτλος VII (αρθρ. 596 - 632) περιλαμβάνει τις διατάξεις για τη ρύθμιση του μηχανισμού παράδοσης βάσει εντάλματος σύλληψης.

Ο Τίτλος VIII (αρθρ. 633 -642) αναφέρεται στην αμοιβαία δικαστική συνδρομή και στοχεύει στη συμπλήρωση των διατάξεων και τη διευκόλυνση την εφαρμογής α) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων του 1959 β) του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής του 1978· και γ) του Δεύτερου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής του 2001.

Ο τίτλος IX (αρθρ. 643-651) περιέχει ρυθμίσεις για την ανταλλαγή πληροφοριών Ποινικού Μητρώου, **ο Τίτλος X (αρθρ. 652-655)** αναφέρεται στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, **ο τίτλος XI (αρθρ. 656-689)** περιλαμβάνει διατάξεις για τη δέσμευση και τη δήμευση και στοχεύει να ρυθμίσει τη συνεργασία για σκοπούς ερευνών και διαδικασιών που έχουν ως στόχο τη δέσμευση περιουσίας με απώτερο σκοπό την επακόλουθη δήμευσή της, **ο τίτλος XII (αρθρ. 690 έως 694)** περιλαμβάνει λοιπές διατάξεις σχετικά για τη δικαστική συνεργασία κι **ο Τίτλος XIII (αρθρ. 695- 701)** ρυθμίζει τον τρόπο επίλυσης των διαφορών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του Τρίτου Μέρους της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας.

Στόχος της μελέτης είναι να επισημανθούν ορισμένες επί μέρους ρυθμίσεις που παρουσιάζουν πρακτικό αλλά και θεωρητικό ενδιαφέρον, καθώς είτε τροποποιούν κατά τρόπο ουσιώδη τους όρους της δικαστικής συνεργασίας ανάμεσα στο ΗΒ και τα Κράτη Μέλη της ΕΕ είτε εισάγουν νέους θεσμούς η λειτουργία και η φύση των οποίων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

2. Επί μέρους ρυθμίσεις της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας

α. Η Έκδοση μετά το Brexit

i) Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης αποτελεί το πιο εμβληματικό κι αποτελεσματικό εργαλείο στο τομέα της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ βασιζόμενο στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων. Έχει δε τύχει ευρύτατης εφαρμογής, παρά την κριτική που του έχει ασκηθεί. Ανάμεσα στα Μέλη της ΕΕ που συμμετείχαν στο Σύστημα του ΕΕΣ¹⁵ ήταν και το ΗΒ. Η αποχώρησή του, όμως, από την ΕΕ σήμανε και την παύση ισχύος του ΕΕΣ στο ΗΒ¹⁶.

Κρίσιμη για τον ακριβή χρονικό προσδιορισμό της παύσης ισχύος του ΕΕΣ για το ΗΒ είναι η μεταβατική δικαίου διάταξη του άρθρου 632 της ΣΕΣ. Σε αυτή ορίζεται ότι οι διατάξεις του Τίτλου VII της ΣΕΣ εφαρμόζονται και για τα Ευρωπαϊκά Εντάλματα Σύλληψης που εκδόθηκαν σύμφωνα με την Απόφαση Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου από κάποιο κράτος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, όταν ο καταζητούμενος δεν έχει συλληφθεί με σκοπό την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου¹⁷.

Συνεπώς κρίσιμο χρονικό σημείο είναι εκείνο της σύλληψης. Εάν ο καταζητούμενος έχει συλληφθεί πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, συνεχίζουν να τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του ΕΕΣ. Εάν ο καταζητούμενος δεν έχει συλληφθεί, εφαρμόζεται ο Τίτλος VII της ΣΕΣ¹⁸, χωρίς να απαιτείται η έκδοση νέου εντάλματος σύλληψης¹⁹.

ii) Το ΗΒ, στις διαπραγματεύσεις που διεξήχθησαν μετά την απόφαση του να αποχωρήσει από την ΕΕ, κατέστησε σαφές ότι επιθυμούσε ένα αντίστοιχο με το ΕΕΣ fast track σύστημα έκδοσης, επί τη βάση των αρχών που διέπουν τη Συμφωνία Παράδοσης της ΕΕ με τη Νορβηγία και την Ισλανδία²⁰.

15. Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.

16. βλ. σχετικά V. Mitsilegas, *Criminal Law Forum* 2017, σ. 230-233.

17. Στα άρθρα 4 και 126 της Συμφωνίας Αποχώρησης οριζόταν ότι το ΗΒ θα συνέχιζε να συμμετέχει στο Σύστημα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης καθ' όλη τη μεταβατική περίοδο έως και την 31 Δεκεμβρίου 2020 και δεν θα λογιζόταν για το χρονικό αυτό διάστημα ως τρίτο Κράτος.

18. Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας.

19. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, *Extradition under EU-UK Trade and Cooperation Agreement*, *NJEC* 2021 Vol 12 (2) σ. 216.

20. ΕΕ L 292 της 21.10.2006, ΕΕ L 343/1 της 28.11.2014.

Τούτο έγινε δεκτό, καθώς ο νέος μηχανισμός έκδοσης βασίζεται στον προϋπάρχοντα μηχανισμό του ΕΕΣ, αναπαράγοντας εν πολλοίς τις ρυθμίσεις του ΕΕΣ και της Συμφωνίας Παράδοσης της ΕΕ με την Ισλανδία και τη Νορβηγία²¹.

Ο μηχανισμός έκδοσης παραμένει μία μάλλον δικαστική παρά πολιτική διαδικασία, ενώ τα αυστηρά χρονικά όρια, το περιεχόμενο και η μορφή του εντάλματος σύλληψης προσιδιάζουν με εκείνα τις συμφωνίες με Ισλανδία και Νορβηγία²². Πέραν του περιεχομένου ακολουθείται και κοινή ορολογία με αυτή του ΕΕΣ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ΗΒ αντιμετωπίζεται στη Συμφωνία με τρόπο που παραπέμπει πιο πολύ σε αντιμετώπιση προς Κράτος Μέλος της ΕΕ κι όχι σε τρίτη χώρα, για την οποία δεν υφίσταται πλέον ο τεκμαιρόμενος δεσμός αμοιβαίας εμπιστοσύνης που συνδέει μεταξύ τους τα Κράτη Μέλη της ΕΕ.

iii) Υφίστανται, όμως, και ορισμένες σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με την Απόφαση Πλαίσιο για το ΕΕΣ.

Στο άρθρο 597 της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας ορίζεται ότι «Η συνεργασία μέσω του εντάλματος σύλληψης είναι αναγκαία και αναλογική, και λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα του καταζητούμενου και τα συμφέροντα των θυμάτων, σε συνάρτηση και με τη σοβαρότητα της πράξης, την πιθανή ποινή που θα επιβληθεί και το ενδεχόμενο να λάβει ένα κράτος λιγότερο αυστηρά αναγκαστικά μέτρα από ό,τι η παράδοση του καταζητούμενου, ιδιαίτερα με στόχο να αποφευχθούν άσκοπα μεγάλα διαστήματα προσωρινής κράτησης».

Η πρόβλεψη της αρχής της αναλογικότητας συνιστά σημαντική προσθήκη στους όρους που διέπουν τη συνεργασία μέσω του εντάλματος σύλληψης, καθώς δεν υπήρχε τέτοιου περιεχομένου διάταξη στην Απόφαση Πλαίσιο για το ΕΕΣ. Διαφαίνεται, ενδεχόμενα, η πρόθεση των Μερών να αντικαταστήσουν πλέον την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης του αρθρ. 1 της απόφασης Πλαίσιο για το ΕΕΣ με εκείνη της αναλογικότητας²³.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι το ΗΒ ήδη από το έτος 2014 είχε εισαγάγει την αρχή της αναλογικότητας στον Βρετανικό Νόμο για την έκδοση (Extradition Act 2003).

21. πρβλ. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, NJECL 2021, σ. 221.

22. Carmen Christina-Cirling σε ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Μάιος 2021) Law enforcement and judicial cooperation in criminal matters under the EU-UK Trade and cooperation Agreement, σ. 9. Προσβάσιμο από [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690627/EPRS_BRI\(2021\)690627_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690627/EPRS_BRI(2021)690627_EN.pdf)

23. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, NJECL 2021 σ. 218, 219.

Εξαιρετικής, πρακτικής σπουδαιότητας, που αλλάζει πλέον αποφασιστικά τη λειτουργία του συστήματος έκδοσης ανάμεσα στο ΗΒ και τα Κράτη-Μέλη της ΕΕ, είναι η νεοεισαχθείσα στο άρθρο 603 εξαίρεση ιθαγένειας²⁴.

Στην παρ. 2 του παραπάνω άρθρου ορίζεται ότι «Τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όσο και η Ένωση, ενεργώντας για λογαριασμό οποιουδήποτε από τα Κράτη Μέλη της, μπορούν να κοινοποιήσουν στην ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία ότι οι υπήκοοι κάθε κράτους δεν θα παραδίδονται ή ότι η παράδοση των υπηκόων τους θα επιτρέπεται μόνο υπό ορισμένες συγκεκριμένες προϋποθέσεις».

Μεταξύ των χωρών που προέβησαν σε τέτοια κοινοποίηση²⁵ είναι κι η Ελλάδα, καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη την 06.04.2021, εξ ονόματος της Γερμανίας, Ελλάδας, Γαλλίας, Κροατίας, Λετονίας, Πολωνίας, Σλοβενίας, Σλοβακίας, Φινλανδίας, Σουηδίας στην κοινοποίηση ότι οι υπήκοοι των παραπάνω κρατών δεν θα παραδίδονται.

Κατά συνέπεια η Ελλάδα από την 01.05.2021 παύει να εκδίδει υπηκόους της στο ΗΒ.

Αντίθετα το ΗΒ δεν θα εφαρμόσει την εξαίρεση της εθνικότητας. Θα αρνείται να παραδίδει υπηκόους του μόνο όταν οι πράξεις που αποδίδονται στους υπηκόους του δεν συνιστούν ποινικά αδικήματα σύμφωνα με το δίκαιό του ή αν υπάρχουν σαφή πολιτικά κίνητρα πίσω από την έκδοση του εντάλματος σύλληψης²⁶.

Επίσης, να αναφερθεί ότι το άρθρο 599 της ΣΕΣ εισάγει το διττό αξιόποιο ως γενικό κανόνα. Επί τη βάση, όμως, της αμοιβαιότητας αυτή η απαίτηση μπορεί να καταργηθεί για 32 αδικήματα (ίδια με εκείνα της Απόφασης Πλαίσιο για την ΕΕΕ) με σχετική ενημέρωση προς την ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία.

Η ΕΕ προέβη την 06.04.2021 εξ ονόματος της Ελλάδας κι άλλων Κρατών Μελών στην κοινοποίηση ότι παραιτείται της προϋπόθεσης του διττού αξιοποίνου για τα 32 αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 599 παρ. 5²⁷.

24. πρβλ. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, NJECL 2021 σ. 220.

25. E E C 117 I/1 της 6.4.2021.

26. βλ. Carmen Christina-Cirling σε ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Μάιος 2021) Law enforcement and judicial cooperation in criminal matters under the EU-UK Trade and cooperation Agreement, σ. 9. Προσβάσιμο από [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690627/EPRS_BRI\(2021\)690627_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690627/EPRS_BRI(2021)690627_EN.pdf).

27. E E C 117 I/1 της 6.4.2021.

β. Η αμοιβαία δικαστική συνδρομή

i) Η αμοιβαία δικαστική συνδρομή ρυθμίζεται στον Τίτλο VIII της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας. Σε γενικές γραμμές και υπό τον όρο ότι δεν υφίστανται ειδικότερες συμφωνίες τα ζητήματα αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής ανάμεσα στο ΗΒ και τα Κράτη Μέλη της ΕΕ ρυθμίζονται πλέον από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής του 1959, το πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής του 1978 και το δεύτερο πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής του 2001 (αρθρ. 633 της ΣΕΣ).

Κατά συνέπεια σε ότι αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών για προηγούμενες καταδίκες τυγχάνουν εφαρμογής οι ρυθμίσεις του Τίτλου IX της ΣΕΣ, ενώ για ζητήματα δέσμευσης και δήμευσης εφαρμόζονται οι διατάξεις του τίτλου XI της ΣΕΣ²⁸.

Σε κάθε περίπτωση, όταν οι περιλαμβανόμενες στη ΣΕΣ διατάξεις είναι ειδικότερες, θα υπερισχύουν των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής και των Πρωτοκόλλων της.

Επίσης, σε περίπτωση, διαφορετικής ρύθμισης θα υπερισχύει η ρύθμιση της ΣΕΣ καθώς *lex posterior derogat lex priori*²⁹.

ii) Στη ΣΕΣ ορίζεται ότι η αρμόδια αρχή του αιτούντος κράτους δύναται να υποβάλει αίτηση αμοιβαίας συνδρομής, μόνο εφόσον βεβαιωθεί ότι η αίτηση είναι αναγκαία και ανάλογη προς τον σκοπό της διαδικασίας λαμβανομένων υπόψη των δικαιωμάτων του υπόπτου ή του κατηγορουμένου και το ερευνητικό μέτρο θα μπορούσε να είχε διαταχθεί υπό τις ίδιες προϋποθέσεις σε παρόμοια εσωτερική υπόθεση (αρθρ. 636)

Εφόσον είναι εφικτό, η αρμόδια αρχή του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση εξετάζει το ενδεχόμενο προσφυγής σε άλλο ερευνητικό μέτρο, εκτός από εκείνο που προβλέπεται στην αίτηση αμοιβαίας συνδρομής, εάν: α) το ερευνητικό μέτρο που αναφέρεται στην αίτηση δεν υπάρχει στο δίκαιο του Κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση· ή β) το ερευνητικό μέτρο που αναφέρεται στην αίτηση δεν θα ήταν διαθέσιμο σε παρόμοια εσωτερική υπόθεση (αρθρ 637).

28. Έτσι Α. Oehmichen, B. Keith, Mutual legal assistance under the EU–UK Trade and Cooperation Agreement, NJECL 2021, Vol. 12(2) σ. 224.

29. Anna Oehmichen Ben Keith NJECL 2021, σ. 224.

Να σημειωθεί, επίσης, ότι έχουν τροποποιηθεί τα χρονικά όρια που ορίζονταν στην Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας³⁰. Το κράτος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση λαμβάνει την απόφαση σχετικά με την εκτέλεση της αίτησης αμοιβαίας συνδρομής το συντομότερο δυνατό και σε κάθε περίπτωση, το αργότερο 45 ημέρες μετά την παραλαβή της αίτησης, και ενημερώνει το αιτούν Κράτος για την απόφασή του, ενώ για την ΕΕΕ η αντίστοιχη προθεσμία είναι 30 ημέρες (αρθρ. 640).

Επίσης ορίζεται ότι ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία αναλαμβάνει να καθιερώσει τυποποιημένο έντυπο για τις αιτήσεις αμοιβαίας συνδρομής, με την έγκριση παραρτήματος της ΣΕΣ. (αρθρ. 635).

Είναι δυνατή η απευθείας διαβίβαση αιτήσεων αμοιβαίας συνδρομής από τους Εισαγγελείς του Ηνωμένου Βασιλείου στις αρμόδιες αρχές των Κρατών Μελών, ενώ σε επείγουσες υποθέσεις, η διαβίβαση οποιασδήποτε αίτησης αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, καθώς και η αυτεπάγγελτη πληροφόρηση είναι δυνατή, μέσω της Ευρωπόλ ή της Eurojust (αρθρ. 641).

iii) Οι διατάξεις της ΣΕΣ για τη ρύθμιση της δικαστικής συνδρομής φαίνεται να μην υιοθετούν σημαντικές -επιτυχείς κατά γενική ομολογία- προβλέψεις που περιέχονταν στην οδηγία για την ΕΕΕ³¹.

Έτσι, λοιπόν, δεν καθιερώνεται υποχρέωση των εθνικών εννόμων τάξεων να παρέχουν δικαιώματα άσκησης ενδίκων βοηθημάτων ή ενδίκων μέσων ενάντια στα διατασσόμενα ερευνητικά μέτρα αντίστοιχα με εκείνα που αναγνωρίζει το εθνικό δίκαιο σε αντίστοιχες περιπτώσεις.

Επίσης, θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι εν όψει του δεδομένου ότι δεν εφαρμόζεται πλέον στις σχέσεις μεταξύ ΗΒ και Κρατών Μελών της ΕΕ το άρθρο 1 της Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, τυχόν αίτημα για διενέργεια ανακριτικής πράξης δεν θα μπορεί πλέον να υποβληθεί από τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο ή το δικηγόρο του παρά μόνον από την αρμόδια εθνική αρχή³².

Πέραν αυτού η έλλειψη συγκεκριμένου εντύπου προς συμπλήρωση είναι εξαιρετικά πιθανόν να καταστήσει τα χρονοδιαγράμματα εκτέλεσης των ερευνητικών μέτρων μη ρεαλιστικά³³.

30. Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας.

31. A. Oehmichen, B. Keith, NJECL 2021, σ. 231, βλ. Carmen Christina-Cirling σε ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Μάιος 2021) Law enforcement and judicial cooperation in criminal matters under the EU-UK Trade and cooperation Agreement, σ. 9-10.

32. A. Oehmichen, B. Keith, NJECL 2021, σ. 225.

33. A. Oehmichen, B. Keith, NJECL 2021, σ. 231.

γ. Η επίλυση διαφορών

i) Στο άρθρο 695 του Τίτλου XIII της ΣΕΣ καθορίζεται ως σκοπός του εν λόγω τίτλου να συστήσει ένα ταχύ, αποτελεσματικό και αποδοτικό μηχανισμό για την αποτροπή και την επίλυση διαφορών μεταξύ των μερών όσο αφορά το Τρίτο Μέρος της ΣΕΣ.

Τα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην υποβάλουν οποιαδήποτε διαφορά που ανακύπτει μεταξύ τους στο πλαίσιο της εφαρμογής των διατάξεων του Τρίτου Τμήματος της ΣΕΣ ενώπιον μηχανισμού επίλυσης διαφορών πέραν εκείνου που προβλέπεται στα άρθρα 695 επ. της ΣΕΣ (αρθρ. 697).

Όταν, συνεπώς, ένα Μέρος θεωρεί ότι κάποιο άλλο Μέρος έχει αθετήσει υποχρέωσή του δύναται να ζητήσει τη διεξαγωγή διαβούλευσης μέσω γραπτού αιτήματος το οποίο υποβάλλεται στο καθ' ου Μέρος. Το προσφεύγον Μέρος μπορεί να ζητήσει τη διεξαγωγή των διαβουλεύσεων στο πλαίσιο της ειδικής επιτροπής για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία ή στο πλαίσιο του συμβουλίου εταιρικής σχέσης.

Η ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποφασίσει να παραπέμψει το θέμα στο συμβούλιο εταιρικής σχέσης. Το συμβούλιο εταιρικής σχέσης μπορεί επίσης να επιληφθεί της υπόθεσης αυτοδικαίως.

Η ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία, ή κατά περίπτωση, το συμβούλιο εταιρικής σχέσης, μπορούν να επιλύσουν τη διαφορά με απόφαση. Η απόφαση αυτή θεωρείται αμοιβαία αποδεκτή λύση κατά την έννοια του άρθρου 699 (αρθρ. 698).

Τα Μέρη μπορούν ανά πάσα στιγμή να καταλήξουν σε αμοιβαία αποδεκτή λύση. Η αμοιβαία αποδεκτή λύση μπορεί να εγκριθεί με απόφαση της ειδικής επιτροπής για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία ή του συμβουλίου εταιρικής σχέσης.

Σε περίπτωση που οι διαβουλεύσεις που διεξάγονται δεν κατέληξαν σε αμοιβαία αποδεκτή λύση και το προσφεύγον Μέρος θεωρεί ότι το καθ' ου Μέρος παραβιάζει σοβαρά τις υποχρεώσεις τότε το προσφεύγον Μέρος δύναται να αναστείλει τους τίτλους του μέρους τους οποίους αφορά η σοβαρή παράβαση, με έγγραφη κοινοποίηση διά της διπλωματικής οδού.

Εάν το προσφεύγον Μέρος κοινοποιήσει την αναστολή ενός ή περισσότερων τίτλων του παρόντος μέρους σύμφωνα με την παράγραφο 1, το καθ' ου Μέρος μπορεί να αναστείλει όλους τους υπόλοιπους τίτλους, με έγγραφη κοινοποίηση διά της διπλωματικής οδού, με προειδοποίηση τριών μηνών.

Σε περίπτωση που υπάρξει κοινοποίηση της αναστολής κατά τα παραπάνω, η ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία συνεδριάζει με σκοπό να αποφασίσει ποια μέτρα απαιτούνται ώστε να διασφαλιστεί ότι κάθε συνεργασία που ξεκίνησε βάσει του Τρίτου Μέρους της ΣΕΣ και θίγεται από την κοινοποίηση ολοκληρώνεται με κατάλληλο τρόπο³⁴ (αρθρ. 700).

ii) Ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών κατά την εφαρμογή του Τρίτου Μέρους της ΣΕΣ είναι περισσότερο πολιτικός παρά δικαιοδοτικός. Περιλαμβάνει μόνον τα εμπλεκόμενα μέρη χωρίς να ορίζεται η δυνατότητα προσφυγής είτε σε Διαιτητικό Δικαστήριο είτε στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εγκαθιδρύεται μία ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία, η οποία στην ουσία ενισχύει την προσπάθεια των Κρατών-Μελών να επιλύσουν τη διαφορά του από αναφερόμενη παραβίαση των όρων της Συμφωνίας. Θεσμοθετείται δε και το συμβούλιο εταιρικής σχέσης, το οποίο μπορεί να προβεί σε από κοινού ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων.

Είναι ξεκάθαρο ότι ο συγκεκριμένος μηχανισμός επίλυσης διαφορών δεν αναφέρεται σε κάποιο δικαστικό σώμα αλλά επαφίεται αποκλειστικά στις διπλωματικές οδούς και στην τεκμαιρόμενη καλή πίστη των Κρατών Μελών, προκειμένου να επιλύσουν τις διαφορές τους³⁵.

34. πρβλ. S. Schomburg, NJECL 2021, σ. 210-212, A. Janet, Dispute settlement and jurisdictional issues for law enforcement and judicial cooperation in criminal matters under the EU-UK trade and cooperation agreement, NJECL 2021, σ. 292-295.

35. πρβλ. A. Janet, NJECL 2021, σ. 292-295.

IV. Κριτική Επισκόπηση της ΣΕΣ

1. Η ΣΕΣ στην τελική της μορφή μαζί με τα παραρτήματά της αριθμεί 2530 σελίδες. Μόνο το Τμήμα για τη Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις μεταξύ ΕΕ και ΗΒ, χωρίς τα παραρτήματα, αριθμεί 197 σελίδες.

Ένα τέτοιας σπουδαιότητας, πολυπλοκότητας κι έκτασης κείμενο εμφανίστηκε στη δημοσιότητα το πρώτον την παραμονή των Χριστουγέννων του 2020. Όφειλε δε να γίνει αποδεκτό από την ΕΕ και το ΗΒ έως και την 31.12.2020, διότι την 1η Ιανουαρίου 2021 έπρεπε να τεθεί προσωρινά σε εφαρμογή.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με απαρτία όλων των 27 Κρατών-μελών³⁶, την 29η Δεκεμβρίου του 2020, υιοθέτησε με έγγραφη διαδικασία την απόφαση να υπογράψει για λογαριασμό της ΕΕ την συμφωνία και την προσωρινή θέση της σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2021. Στις 30.12.2020 το Κοινοβούλιο του ΗΒ ενέκρινε τη Συμφωνία.

Στο άρθρο 524 της ΣΕΣ διατρανώνεται μεταξύ άλλων ότι η δικαστική συνεργασία στις ποινικές υποθέσεις μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ και του ΗΒ βασίζεται στον από μακρού σεβασμό των Μερών και των κρατών μελών για τη δημοκρατία.

Είναι προφανές ότι ένας τέτοιος τρόπος νομοθέτησης, ακόμη κι αν λαμβάνει χώρα υπό έκτακτες περιστάσεις, έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τις βασικές αρχές λειτουργίας των κοινοβουλευτικών δημοκρατιών³⁷.

Επιπρόσθετα, εύλογες επιφυλάξεις διατυπώνονται για την αδιαφανή διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη σύνταξη της ΣΕΣ. Ορθά παρατηρείται³⁸ ότι το κείμενο της Συμφωνίας εμφανίστηκε ως ένα προϊόν εργασίας χωρίς να είναι γνωστοί οι συντάκτες του και χωρίς μέχρι πρόσφατα να έχουν δοθεί στη δημοσιότητα τα πλήρη πρακτικά των σχετικών προπαρασκευαστικών διαδικασιών.

2. Η χρονική πίεση υπό την οποία συντάχθηκε κι ετέθη σε εφαρμογή η ΣΕΣ αποτυπώνεται και στη νομική ποιότητα του κειμένου. Είναι εμφανής η βιασύνη κι η έλλειψη συστηματικής προ-

36. Απόφαση (ΕΕ) 2020/2522 του Συμβουλίου της 29ης Δεκεμβρίου 2020, ΕΕ L 444/2 της 31.12.2020.

37. Έτσι W. Schomburg, A. Oehmichen, Brexit: First observations on the EU-UK Trade and Cooperation Agreement in criminal law, NJECL 2021, Vol 12 (2) σ. 194, 195.

38. W. Schomburg, A. Oehmichen, NJECL 2021, σ. 195.

σέγγισης³⁹ με αποτέλεσμα να παρατηρούνται σημαντικά κενά νομοθέτησης, να διαπιστώνεται ορολογική σύγχυση και να προξενείται νομική ανασφάλεια.

Έτσι, λοιπόν, εντύπωση προκαλεί ότι δεν γίνεται καμία αναφορά στη ΣΕΣ στο θεσμό της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας καθώς κι ότι παραλείπεται η ρύθμιση του ζητήματος της μεταφοράς καταδίκων.

Να σημειωθεί ότι η μεταφορά καταδίκων ρυθμιζόταν από την απόφαση πλαίσιο 2008/909/ JHA οποία πλέον δεν εφαρμόζεται στο ΗΒ. Συνεπώς, θα πρέπει να εφαρμοσθεί η Σύμβαση του Συμβουλίου για τη μεταφορά καταδίκων του 1983, η οποία δεν έχει επικυρωθεί από όλα τα μέλη της ΕΕ⁴⁰.

Όσον αφορά την επιλεγείσα ορολογία σύγχυση ενδέχεται να υπάρξει στην εφαρμογή των διατάξεων που ρυθμίζουν την έκδοση, καθώς ο Τίτλος VII φέρει την ονομασία παράδοση, ενώ στην πραγματικότητα οι διατάξεις δεν ρυθμίζουν την παράδοση αλλά την έκδοση. Επίσης χρησιμοποιείται η ορολογία της Απόφασης Πλαίσιο για το ΕΕΣ και γίνεται χρήση των όρων Κράτος Έκδοσης και Κράτος Εκτέλεσης, ενώ εν προκειμένω πρόκειται για αίτηση για έκδοση. Επιπρόσθετα, προτιμάται ο όρος ένταλμα σύλληψης που είναι ο ίδιος με τον χρησιμοποιούμενο από τις εθνικές νομοθεσίες⁴¹.

Είναι δε εξαιρετικά ατυχές να διαπιστώνονται τέτοιες αβλεψίες στο πεδίο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις που η νομική ασφάλεια πρέπει να είναι αυτονόητη, καθώς διακυβεύονται ατομικές ελευθερίες των πολιτών.

3. Έντονη ανησυχία δημιουργεί, σε επίπεδο προστασίας ατομικών δικαιωμάτων, ο αποκλεισμός της δέσμευσης των Μερών από τη Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αποκλεισμός, αυτός, πέραν των άλλων ζητημάτων, έχει ως συνέπεια τη μη εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*⁴².

Επιπλέον, προβληματισμό προξενούν οι διατάξεις για το μηχανισμό επίλυσης των διαφωνιών, που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της ΣΕΣ, κι ιδίως για το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν σε αυτό το μηχανισμό η ειδική επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία και το συμβούλιο εταιρικής σχέσης.

39. βλ. σχετικά S. Schomburg, A. Oehmichen, NJECL 2021, σ. 198 -200.

40. EE L 327/27 της 5.12.2008.

41. S. Schomburg, A. Oehmichen, NJECL 2021, σ. 196.

42. A. Oehmichen, W. Schomburg, EU-UK cooperation in criminal matters, NJECL 2021, Vol. 12 (2) σ. 184-185.

Η ειδική επιτροπή και το συμβούλιο, όπως προεξετέθη, πέραν του επιβοηθητικού τους ρόλου στις διαβουλεύσεις, έχουν την εξουσία να μπορούν να επιλύουν με απόφαση τη διαφορά που υφίσταται μεταξύ των διαφωνούντων Κρατών. Επίσης, όταν τα Μέρη καταλήγουν σε μία αμοιβαία αποδεκτή λύση σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων του Τρίτου Μέρους της ΣΕΣ, η εν λόγω αμοιβαία αποδεκτή λύση εγκρίνεται με απόφαση του Συμβουλίου Εταιρικής Σχέσης.

Να παρατηρηθεί δε ότι το συμβούλιο εταιρικής σχέσης απαρτίζεται από εκπροσώπους της ΕΕ και του ΗΒ. Συμπροεδρεύουν ένα Μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ένας εκπρόσωπος της Κυβέρνησης του ΗΒ σε υπουργικό επίπεδο, ενώ η Ειδική Επιτροπή για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία αποτελείται από εκπροσώπους κάθε Μέρους, χωρίς να διαλαμβάνονται περισσότερες λεπτομέρειες στη ΣΕΣ (Αρθρ. 7, 8).

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι η έκβαση των διαφωνιών των Μερών για ζητήματα που άπτονται της δικαστικής συνεργασίας κι αφορούν ενδεχόμενα παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή καταγγελίες για μη τήρηση της ΕΔΔΑ θα εξαρτώνται εν πολλοίς από τις αποφάσεις που θα λαμβάνουν τα παραπάνω όργανα.

Ειδικώς δε το συμβούλιο εταιρικής σχέσης με την εξουσία του να εφαρμόζει και να ερμηνεύει της διατάξεις για τη δικαστική συνεργασία αποκτά ρόλο ο οποίος προσιδιάζει στο ρόλο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, χωρίς όμως τα πρόσωπα που το συγκροτούν να διαθέτουν κανένα εχέγγυο αμεροληψίας ή ανεξαρτησίας. Πέραν αυτού το Συμβούλιο έχει την εξουσία να νομοθετεί ορίζοντας μεταξύ άλλων μόνο του τους κανόνες λειτουργίας του κ.λπ.

Φέρεται συνεπώς το Συμβούλιο Εταιρικής Σχέσης να είναι ένα πολιτικό όργανο, χωρίς εκ των προτέρων καθορισθέντα τρόπο λειτουργίας, χωρίς εκ των προτέρων καθορισθείσα σύνθεση, το οποίο ασκεί δικαιοδοτικής και νομοθετικής φύσης αρμοδιότητες!

Παράλληλα η ΣΕΣ δεν προβλέπει καμία δυνατότητα προσφυγής κατά των αποφάσεων του Συμβουλίου Εταιρικών Σχέσεων⁴³. Παραμένει παντελώς ασαφές πώς ένας Κράτος Μέλος ή ένας ιδιώτης που προσβάλλεται από την απόφαση των παραπάνω οργάνων, δύναται να την προσβάλλει.

Η τήρηση των ατομικών δικαιωμάτων συνδέεται αναπόδραστα με τη δυνατότητα αποτελεσματικής τους άσκησης. Τούτο προϋποθέτει να παρέχεται η δυνατότητα στον ιδιώτη να στραφεί ενώπιον ενός ανεξάρτητου κι αμερόληπτου δικαστή προβάλλοντας την παραβίαση των ατομι-

43. W. Schomburg, A. Oehmichen, K. Kayβ, NJECL2021, σ. 246, 254, 255

κών του δικαιωμάτων, να ασκήσει δηλ. το δικαίωμα του σε αποτελεσματική ένδικη προστασία. Οι διατάξεις της ΣΕΣ είναι προφανές ότι δεν το εξασφαλίζουν αυτό.

Είναι συνεπώς αυτονόητο ότι οι ρυθμίσεις αυτές πρέπει άμεσα να συμπληρωθούν και να τροποποιηθούν. Εάν δεν συμβεί αυτό, τα εθνικά δικαστήρια των Μερών, επί τη βάση τις δέσμευσης των Μερών από την ΕΣΔΑ, θα προβούν σε ερμηνευτική συμπλήρωση των εν λόγω διατάξεων. Τούτο θα αυξήσει δραματικά την ήδη υπάρχουσα ανασφάλεια για την εφαρμογή και την ερμηνεία της ΣΕΣ⁴⁴.

4. Πέραν, όμως, των παραπάνω μπορεί κανείς να παρατηρήσει κι ορισμένες θετικές πτυχές της ΣΕΣ. Στα θετικά της Συμφωνίας συγκαταλέγεται η ρητή κατοχύρωση της αρχής της αναλογικότητας, γεγονός που συνιστά σημαντικό βήμα που βρίσκεται πέραν των όσων ίσχυαν μέχρι τότε στην ευρωπαϊκή νομοθέτηση αλλά και η δέσμευση των μερών από την ΕΣΔΑ⁴⁵.

Αξιοπρόσεκτες είναι κι ορισμένες ειδικότερες ρυθμίσεις της ΣΕΣ που διευρύνουν τα δικαιώματα του καταζητούμενου σε σχέση με τα διαλαμβανόμενα στην Απόφαση Πλαίσιο για το ΕΕΣ. Έτσι, λοιπόν, στην ΣΕΣ καθιερώνεται το δικαίωμα διπλής νομικής εκπροσώπησης τόσο στο κράτος έκδοσης όσο και στο κράτος εκτέλεσης, ενώ η Απόφαση-Πλαίσιο κατοχύρωνε το δικαίωμα αυτό μόνο στο κράτος εκτέλεσης⁴⁶. Περαιτέρω για πρώτη φορά ενσωματώθηκε σε κείμενο διεθνούς συμφωνίας η διαμορφωθείσα από το ΔΕΕ νομολογία στην υπόθεση Aranyosi⁴⁷ περί πραγματικού κινδύνου (“real risk”) για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου. Στο άρθρο 604 παρ. 3 της συμφωνίας ορίζεται ότι η εκτέλεση του Εντάλματος Σύλληψης, εάν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος (“real risk”) για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του καταζητούμενου, δύναται να υπόκειται στις πρόσθετες εγγυήσεις που δύνανται να ζητηθούν όσον αφορά τη μεταχείριση του καταζητούμενου μετά την παράδοση⁴⁸.

44. W. Schomburg, A. Oehmichen, K. Kayβ, NJECL 2021, σ. 255.

45. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, NJECL 2021, σ. 218, 219.

46. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, NJECL 2021, σ. 217. Δεν είναι ακόμη σαφές πώς θα εφαρμοσθεί πρακτικά η συγκεκριμένη δυνατότητα.

47. C-404/15, Pál Aranyosi κατά Generalstaatsanwaltschaft Bremen

48. E. Grange, B. Keith, S. Kerridge, NJECL 2021 Vol 12 (2) σ. 220, 221, W. Schomburg, A. Oehmichen, NJECL 2021, σ. 198, 200.

V. Επιλογικές σκέψεις

Το ΗΒ πάντοτε απολάμβανε ένα ειδικό status στη σχέση του με την ΕΕ στη δικαστική συνεργασία. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία παραδοσιακά ασταθής σχέση⁴⁹, καθώς το ΗΒ αντιμετώπιζε συνήθως με σκεπτικισμό ή και απορριπτικά τις διάφορες πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονταν εντός ΕΕ με αντικείμενο την πιο στενή δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στον ενιαίο χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαίου (Αρθρ. 67 ΣΛΕΕ)⁵⁰.

Ειδικά μετά τη θέση σε ισχύ της συνθήκης της Λισαβόνας έκδηλη ήταν η ανησυχία εντός ΗΒ για την ανεπιθύμητη επιρροή που θα μπορούσε ενδεχόμενα να έχει στο εσωτερικό δίκαιο του ΗΒ η διευρυμένη δικαιοδοσία του ΔΕΕ.

Το ΗΒ, χρησιμοποιώντας τη σημαντική διαπραγματευτική του ισχύ εντός της ΕΕ, έκανε ευρύτατη χρήση ρητρών εξαίρεσης (opt-outs) σε διάφορες πρωτοβουλίες στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας. Διατηρούσε, όμως, το δικαίωμα να συμμετέχει (opt-in) κατά περίπτωση σε μεταγενέστερο χρόνο.

Η επιλεκτική συμμετοχή ήταν προβληματική όχι μόνον από τη σκοπιά της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλά και διότι έθετε εν αμφιβόλω την αποτελεσματική λειτουργία ενός υπερεθνικού νομικού συστήματος, όπως αυτού της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵¹.

Περνώντας στο σήμερα, μετά τη θέση σε ισχύ της ΣΕΣ, διαπιστώνει κανείς ότι το Τρίτο Τμήμα της ΣΕΣ, που ρυθμίζει τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, είναι ένα μίγμα διατάξεων Ευρωπαϊκού Δικαίου, δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης μαζί με ορισμένα στοιχεία της Συνθήκης Σένγκεν σε συνδυασμό με την πρόβλεψη συμμετοχής δύο νέων οργάνων, της ειδικής επιτροπής για τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου και για τη δικαστική συνεργασία και του συμβουλίου εταιρικής σχέσης.

Είναι αντιληπτό ότι αυτός ο συνδυασμός δυσχερώς δύναται να αφομοιωθεί και να εφαρμοσθεί από τις αρμόδιες αρχές των Κρατών Μελών της ΕΕ και του ΗΒ⁵².

Παρότι καταβάλλεται προσπάθεια, ιδιαίτερα σε συγκριμένα ζητήματα, μέσω των πολυάριθμων

49. Βλ. αναλυτικά Valsamis Mitsilegas, *Crim. L.R.* 2016, σ. 519-538

50. K. Ambos, *JZ* 2018, σ. 707 επ.

51. Έτσι K. Ambos, *JZ* 2018, σ.707.

52. W. Schomburg, A. Oehmichen, *NJECL* 2021, σ. 195, 196.

διατάξεων του Τρίτου Μέρους να χτιστεί μία στέρεη κοινή βάση συνεργασίας, η ΣΕΣ με τις δυνατότητες που παρέχει στα Κράτη Μέλη και το ΗΒ να θέτουν διά των κοινοποιήσεών τους δικούς τους κανόνες σε διάφορους τομείς συνεργασίας (π.χ. εξαίρεση εθνικότητας στο ΕΕΣ) υποσκάπτει τη συνοχή του συστήματος δικαστικής συνεργασίας⁵³.

Υπέρ του ενδεχομένου της μη αποδοτικής συνεργασίας συνηγορεί κι η απουσία αρμοδίου δικαστηρίου το οποίο θα προβαίνει σε δεσμευτική για όλα τα μέρη ερμηνεία των διατάξεων. Το γεγονός ότι μετά την αποχώρηση του από την ΕΕ το ΗΒ δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία του ΔΕΕ δημιουργεί κίνδυνο αντιφατικών ερμηνειών των διατάξεων από τα εθνικά δικαστήρια των συνεργαζόμενων μερών⁵⁴.

Ενόψει των παραπάνω καθίσταται μάλλον αμφίβολο κατά πόσο η ΣΕΣ θα κατορθώσει να λειτουργήσει με ταχύτητα κι αποτελεσματικότητα, συμβάλλοντας στην ενοποίηση της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ και του ΗΒ⁵⁵. Ταυτόχρονα δεν πρέπει να λησμονείται ότι η αμεσότητα κι η αποτελεσματικότητα, παραδοσιακά, δεν αποτελούσαν την κεντρική επιδίωξη του ΗΒ σε αυτόν τον τομέα συνεργασίας.

53. S. Schomburg, NJECL 2021, σ. 204, 205.

54. A. Oehmichen, B. Keith, NJECL 2021, σ. 205.

55. Πρβλ. σχετικά βλ. Carmen Christina-Cirling σε ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Μάιος 2021), Law enforcement and judicial cooperation in criminal matters under the EU-UK Trade and cooperation Agreement, σ. 11-12.